איפכא איבעי א] ליה למיתני א"ל איסמייה א"ל לא הכי קתני עשו גומר שלא כדרכה בשפחה חרופה דלא מיחייבי כמערה כדרכה [1]דשכבת זרע כתיב מתכוין ב] שלא כדרכה בשפחה דפטורין כאינו מתכוין דשכבת זרע כתיב ניעור שלא כדרכה בשפחה דפטורין כישן מ"ט דשכבת זרע כתיב נמצא מתכוין והמערה בשפחה כשאין מתכוין בכל עריות ישן כדרכה כישן דעריות ג] נמצא ניעור שלא כדרכה בשפחה כישן דכל עריות:

הדרן עלך ארבעה מחוסרי כפרה

אמרו [א]לו אכלת חלב מביא חטאת [ב]עד אומר אכל ועד אומר לא אכל אשה אומרת אכל ואשה אומרת לא אכל מביא אשם תלוי (א)עד [ג]אומר אכל והוא אומר לא אכלתי פטור (ב)שנים אומרים אכל והוא אומר לא אכלתי רבי מאיר מחייב (א) א"ר מאיר אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל אמרו ד]לו [ד]מה אם ירצה לומר מזיד הייתי ה]פטור (ג)[ה]אכל חלב וחלב בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת [ו]אכל חלב ודם ופיגול ונותר בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת זה חומר במינין הרבה ממין אחד וחומר במין אחד ממינין הרבה שאם [ז]אכל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית ו]אחר בהעלם אחד ממין אחד חייב [ח]משני מינין פטור: **גמ'** קתני אמרו לו אכלת חלב מביא חטאת אמרו כמה הויין תרין והוא מה אמר להון אילימא דשתיק ולא קמכחיש להו אלא (ב) שתיקה דתרין הוא דמביא חטאת על שתיקה דחד לא אימא מציעתא עד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי(ג) טעמא דמכחיש ליה אבל שתיק מיחייב וכ"ש תרי אלא דקמכחיש להו מני ר"מ היא דאמר הכחשה דבי תרי לאו הכחשה היא אבל לרבנן פטור ומאי קמשמע לן מסיפא שמעת מינה (ד) הא קמשמע לן דבר זה מחלוקת ר"מ ורבנן והוא דקמכחיש להו איכא דאמרי אמרו לו ז]נמי חד קרי ליה דתנן (ד)האשה [ט]שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ונישאת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה דקי"ל דאפילו בחד ממאי מדקתני סיפא נישאת שלא ברשות מותרת לחזור לו מאי שלא ברשות שלא ברשות בית דין ח](ועד אחד) מכלל דרישא ברשות ב"ד ובעד אחד אילמא גבי עד אחד קתני אמרו והכא נמי דקתני אמרו לו משמע אפילו עד אחד והוא מאי קאמר אילימא דקא מכחיש ליה מי מייתי והא קתני מציעתא עד אחד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי פטור אלא דשתיק ממציעתא ט]שמע מינה עד אחד אומר כו' טעמא דקא מכחיש ליה אבל שתק מישתק חייב לעולם דלא מכחיש ליה והכי קתני אמרו לו אכלת חלב מביא חטאת במה דברים אמורים דשתיק אבל מכחיש ליה פטור ומדאורייתא מנלן דלא מכחיש ליה י]חייב דת"ר [2]או הודע אליו חטאתו (ה)ולא שיודיעוהו אחרים יכול אפילו אין מכחישן תלמוד לומר או הודע אליו מכל מקום במאי עסקינן אילימא יא]בתרין ואין מכחישן קרא בעי

יב] חייב כגומר שלא כדרכה יג] חייב כבכדרכה דמשכבי אשה כתיב (ויקרא יט): **נמלא מתכוין ומערה בשפחה.** שהערה בה בכוונה פטור דהערה בשפחה פטור (ה) כשאינו מתכוין דעריות. הערלה פלוגתא היא יד](בסנהדרין בארבע מיתות) (דף נה:) איכא למ"ד הערלה זו נשיקה ואיכא למאן דאמר זו הכנסת עטרה:

הדרן עלך ארבעה מחוסרי כפרה

אמרו לו. מפרש בגמרא: **אם הביאוהו כו'.** כגון אם העידו בו שהרג את הנפש: **אם ירלה לומר מזיד הייתי.** אם היה רולה לפטור עלמו בשקר היה יכול לומר מזיד היה ומזיד פטור: **גמ' ר"מ היא.** דאמר אם הביאוהו שנים כו': **מאי קמשמע לן הא מסיפא שמעינן לה.** דקתני שנים אומרים אכל כו': **הכי קאמר סיפא דבר זה.** ששנינו למעלה אמרו לו אכלת כו' מביא חטאת לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת ר"מ וחכמים שרבי מאיר אומר אם הביאוהו שנים כו' וחכמים אומרים כו' וסיפא מפרש לרישא: **איכא דאמרי.** הכי פריך הש"ס אמרו משמע חד כו': **מותרת לחזור לו.** לראשון ועל פי עדים שאמרו לה שניה מת בעליך ולפיכך מותרת לראשון שהרי אנוסה היא ששנים אמרו לה דאנסם בישראל שרי: **מכלל דרישא.** דקתני תלא מזה ומזה שנשאת ברשות ב"ד ועד אחד דהוה לה למידק יפה אם מת דהאי דשריוה רבנן לאנסובי על פי עד אחד משום דדייקא ומנסבא דמתוך חומר שהחמרת עליה בסופה דתלא מזה ומזה הקלת עליה בתחלתה כדאמר במסכת יבמות (דף פח.) ואמטו להכי נשאת על פי עד אחד והיא גופה לא דייקא ואישתכח דלא מת תלא מזה ומזה כדאמרינן במסכת סוטה (דף כז:) ונטמאה ונטמאה(ו) שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל: **לעולם דלא מכחיש ליה.** ומתניתין הכי קתני אמרו לו [כו'] בד"א בשותק אבל מכחישו כגון עד אמר אכל והוא אמר לא אכלתי פטור: **הודע אליו.** משמע מעלמו ולא שיודיעוהו אחרים:

הכי קתני עשו כו'. והכי פירוש דברייתא עשו גומר כמערה ומתכוון כשאינו מתכוון והאי דינא הוי בכדרכה ושלא כדרכה כדמפרש הש"ס ומכל מקום קצת קשה אמאי לא תנא ניעור טו]כישן בהדייהו ותנא ליה בתריה דכדרכה ושלא כדרכה: **נמצא** מתכוין כו'. קשה אמאי האריך הש"ס בלישניה דהאי לאו פירוש דברייתא הוא דככר אסיקנא ליה שפיר: **כשאין** מתכוין דעריות. ז) פירש הקונטרס כגון שאשתו ואחותו במטה וכסבור לבא על אשתו ונמצא אחותו דפטור ממלקות וחייב חטאת הואיל ונהנה דמתעסק הוא וקשה שהרי בשפחה נמי חייב חטאת ח) בכי האי גוונא טז] שהרי מביאין על הזדון כשוגג וא"כ מאי קאמר נמצא מתכוין בשפחה כשאין מתכוין לעריות בכה"ג שוו תרווייהו לכך יש לומר כשאין מתכוין דעריות כגון נפל מן הגג ונתקע דפטור לגמרי יז]דאנוס הוא:

הדרן עלך ארבעה מחוסרי כפרה

אמרו לו. עד אומר יח]לו אכל כו'. נ"ל דמיירי יט]שהעידוהו שנים בבת אחת דאי בזה אחר זה הא (ו) כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ט) וכיון שנתקבל עדותו תו לא קפדינן בעדות השני שאומר לא אכל וי"ל דמיירי שהאיש שמעידין בו שותק כ] דאי אמר איני יודע פטור כדנפקא בגמרא י) או הודע אליו כו' ומסיק דמיירי בעד אחד שאינו יכול לחייבו קרבן וע"כ מיירי כא]שאותו שהעיד עליו אומר איני יודע דאי אמר לא אכלתי פשיטא דעד אחד לא מהימן כדכתיב (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש דנראה שאין עד אחד קם רק לשבועה: **ואשה** אומרת **לא אכל.** כב] מכאן משמע דאשה מהימנא טפי מגזלן שהרי גבי גזלן משמע דלא אמרי' שתיקה כהודאה כדאמרינן כג](קדושין דף סו.) אי מהימנא לך כד]דלא גזלנא הוא זיל אפקה כה] ואע"ג דשתקה אלמא לא אמרינן שתיקה כהודאה דמיא ועובדא הוה כו]ההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא קמי כז]דרב ששת כו' אתא חד גברא ואמר שאשתו זינתה וקא אמר אי מהימנא לך דלאו גזלנא הוא זיל אפקה והכא אי שתיק מהימנא האשה: **עד** אומר **אכל והוא אומר לא אכלתי פטור.** והוא הדין אם אמר איני יודע כמו שפירשתי: **שאם אכל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית ממין אחד חייב משני מינין פטור.** כח] וא"ת והא אמרינן בפ' קדשי מזבח (מעילה יז:) הפיגול והנותר אין מצטרפין וקא אמר בגמרא לא שנו אלא כט]לטומאת ידים אבל לאכילה מצטרפין וי"ל דהתם ל]לענין מלקות אי נמי לענין שאם יפלו לקדירה אחת מצטרפין לתת טעם דהא שם אחד הוא דליכא אלא חד לאו אתרווייהו אבל הכא איירי לדין חיוב קרבן: **אימא** מציעתא עד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי כו'. והוא הדין דמלי מייתי מרישא עד אומר אכל ועד אומר לא אכל ומביא אשם תלוי טעמא דאמר עד אחד לא אכל הא לאו הכי חייב חטאת דשתיקה כהודאה דמיא דע"כ מיירי דשתק דאי מכחיש ליה פטור לגמרי ואפילו אומר איני יודע כמו שפירשתי:

ט) **אלא** דקא מכחיש להו לא]ומני ר"מ היא. דליכא למימר דמיירי כשאמר איני יודע דפשיטא דחייב דאיני יודע גבי תרי עדים הויא כשתיקה:

תוספות דבר זה מחלוקת ר"מ ורבנן. תימה למאי איצטריך למיסתמיה ברישא אי דליהוי סתם ואחר כך מחלוקת פשיטא דיחיד ורבים הלכה כרבים: **מכלל** דרישא ברשות ב"ד ועד אחד. דבשני עדים אין צריך רשות ב"ד:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ג מהל' שגגות הלכה ב:
ב ב מיי' שם פ"ח הלכה ג:
ג ג ד מיי' שם פ"ג הלכה א:
ד ה מיי' שם פ"ו הלכה א:
ה ו מיי' שם הל' א ד:
ו ז מיי' שם הלכה א:
ז ח מיי' שם הלכה ז:
ח ט מיי' פי"י מהל' גירושין הלכה ה טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף נו:

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה שִׁכְבַת זֶרַע וְהִוא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֻפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ בִּקֹּרֶת תִּהְיֶה לֹא יוּמְתוּ כִּי לֹא חֻפָּשָׁה: ויקרא יט כ

2. אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא קָרְבָּנוֹ שְׂעִירַת עִזִּים תְּמִימָה נְקֵבָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: ויקרא ד כח

מוסף רש"י

איסמייה. אסיר ברייתא זו מגירסתי (ב"מ כז.). **כשאין מתכוין.** ראה תוס' כאן בשם רש"י.

הדרן עלך ארבעה מחוסרי כפרה.

עד אומר אכל. אכלת חלב בשוגג וחייב אתה קרבן (קדושין סה:). **שנים אומרים אכל.** חלב שוגג (ב"מ ג:). **מזיד הייתי.** הרי זה נאמן לפטור עלמו מקרבן, דאין עדים מלו להכחישו בהא, הילכך אי אמר נמי לא אכלתי נאמן (יבמות פז:) **דמה לו לשקר** (ב"מ ג:). **תצא מזה ומזה.** כשאר אשת איש שזינתה, דהא לאו אנוסה היא, ואע"ג דהימנוהו רבנן לעד אחד באשה משום עיגונא, טעמא מאי משום דהיא גופא דייקא עד דידעה בקושטא ומינסבא, והא דלא דייקא קנסי לה (יבמות פז:).

רבינו גרשום

איסמייא. להא ברייתא הואיל וליכא לתרוצה לא בשפחה ולא בעריות **אמר ליה לא הכי קתני** הכי מצית לתרוצה: **עשו גומר בשלא כדרכה בשפחה** כו': **כשאין מתכוין בכדרכה** דפטורה כגון שנפל מן הגג ונתקע. והשתא קא בעי לתרוצה לדמוייה נמי לעריות לפטורה. **נמצא מתכוין ומערה בשפחה** בכוונה אפילו בכדרכה דפטור **כשאין מתכוין בעריות** דפטור והיינו עשו מתכוין כשאינו מתכוין דקאמר והכי נמי אין מתכוין כדרכה בשפחה פטור ישן כדרכה בשפחה פטור כישן דעריות דפטור כדתנן כל העריות אחד ניעור ואחד ישן פטור: **ונמצא ניעור** וגומר **שלא כדרכה בשפחה** דפטור **כישן דכל עריות** ופטור דעריות לא הוי אלא אין מתכוין כדאמרן וישן אבל מתכוין שלא כדרכה חייב בעריות דלא כתיב בהו שכבת זרע. והשתא מתרצו להו עשו גומר כמערה כולהו מעריות לפטורה:

הדרן עלך ארבעה

אמרו לו שנים אכלת חלב. כזית **מביא חטאת: עד אומר אכל** כו' **מביא אשם תלוי.** דספק הוא הואיל ומכחיש זה את זה ובהא עדות אשה נאמנת דמרבי לה בספרא מן או דכתיב או הודע אליו מ"מ: **עד אחד אומר [אכל] והוא אומר לא אכלתי פטור** מקרבן דהא אדם נאמן על עצמו בדבר שצריך כפרה יותר ממאה עדים דהכי אמרינן בגמרא דהכי סבירא להו לרבנן וכל שכן הכא דליכא אלא עד אחד: **אם הביאוהו שנים למיתה.** שאם העידוהו בדבר שחייב מיתה ממיתין אותו על פיהן ואעפ"י שמכחישן הוא **לא יביאוהו לקרבן הקל** שהוא קל לגבי מיתה ואע"ג דמכחישן הוא: **אמרו לו.** לא אלא פטור הוא שזה שהוא אומר לא אכלתי אינו מכחישן שאם ירצה יאמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד ומזיד פטור מקרבן ומתוך שיכול לומר כן כשאמר לא אכלתי פטור: **אבל שתיק** מישתק לחד **מיחייב** קרבן וכ"ש כי שתיק לתרי דמיחייב קרבן והאי ממציעתא מצינן למידק ולא איצטריך למימר רישא: **אלא דקא מכחיש להו.** ברישא ואפי' הכי מביא חטאת **ומני** ר' **מאיר היא דאמר הכחשה** כו': **אבל לרבנן פטור.** היינו סיפא: אין הכי נמי אלא **הא** קמ"ל רישא כי קא מכחיש להון **דדבר** זה היינו **מחלוקת** ר' **מאיר ורבנן** בסיפא. וק"ל דאפי' בחד קאמר. **ובאו ואמרו לה. נישאת שלא ברשות** ב"ד שלא הוצרכה לטול רשות מב"ד מפני שניסת על פי שנים עדים **מותרת לחזור לו** דאינו דומה לנבעלת לרצון דאסורה לבעלה אלא הויא כי נבעלת באונס דמאי הוה לה למידק תו מאחר שאמרו לה ב' עדים מת בעליך: **מכלל דרישא** דקתני תצא מזה ומזה כגון דנשאת **ברשות** שלא היה לה אלא עד אחד והוצרכה ליטול רשות מב"ד לינשא ואמאי אסורה לבעלה דהויא כי נבעלת ברצון לאחר דהוה לה דלא תינשא אלא ע"פ שנים **אלמא** האי ואמרו לה דרישא עד אחד הוא: סוף סוף מאי קמ"ל רישא הא **ממציעתא** שמעינן מינה: **לעולם דלא קא מכחיש ליה**(א). כדקתני במציעתא פטור: **דת"ר או הודע אליו חטאתו.** והיה יכול לומר או הודע לו שהודיעוהו אחרים מאי הודע אליו שצריך שתהא הודעה אליו כלומר שצריך שיזכר אליו כשיזכירוהו אבל אם מכחישן פטור: ואמרינן התם בסיפרא **יכול אפילו אין מכחישן** אלא שותק כשיאמר לו עד אחד אכל חלב יהא פטור ת"ל **או הודע אליו מכל** מקום בין בעד אחד בין ע"פ קרוב בין ע"פ אשה ואינו מכחישן חייב:

מסורת הש"ס

א) יבמות פז: [קדושין סה:], ב) [יבמות פז: ב"מ ג:], ג) שבת עא., ד) יבמות פז., ה) [קדושין סו] יבמות פז., ו) [במדבר ה], ז) בפירוש רש"י שלפנינו ליתא, ח) [עי' רש"ש], ט) [יבמות פח:], י) ע' בבה"ז, כ) ע' בבה"ז,

שינויי נוסחאות

א] איבעי לך למיתני. (ש"מ): ב] מתכוין בשלא כדרכה בשפחה דלא מחייב כשאין מתכוין בכדרכה דפטור דשכבת זרע כתיב ניעור שלא כדרכה בשפחה דלא מחייב כישן בכדרכה דפטור מאי טעמא. (ש"מ): ג] תיבת נמצא נמחק. (ש"מ): ד] לו ס"א אף זה אם כו'. (ש"מ): ה] במשנה שבמשניות ליתא. (גליון): ו] תיבת אחר נמחק. (ש"מ): ז] לו חד נמי אמרו קרי. (ש"מ): ח] ביבמות ליתא אלא בעדים. (גליון): וגי' ש"מ: ב"ד וע"פ עדים מכלל דרישא ברשות ב"ד ועד אחד: ט] ש"מ דקתני עד. (ש"מ): י] ליה דחייב. (ש"מ): יא] בתרי תרי ואין. (ש"מ): יב] דחייב כגומר. (ש"מ): יג] כדרכה דחייב כבדרכה. (ש"מ): יד] ביבמות בהבא על יבמתו. (גליון): טו] כישן. ס"א עם קמייתא דגומר כמערה קודם כדרכה ושלא כדרכה. (ש"מ): טז] גוונא אם מתכוין לאשתו ונמצאת שפחה שהרי. (ש"מ): יז] דפטור לגמרי אף מחטאת דאנוס הוא. (ש"מ): יח] אומר אכל [תיבת לו נמחק]. (ש"מ), ובגליון כתוב: נ"ל לא: יט] דמיירי שהעידו שניהם. (ש"מ): כ] שותק ס"א דשתיקה כהודאה דמיא דאי הוי מכחיש ליה או אפי' אמר כו' [וכן משמע בהאשה רבה]. (ש"מ): כא] אולי צ"ל שאחר. (גליון): כב] אכל הא לא הויא אותה שאמרה לא אכל הוי מחייב על אותה שאמרה שאכל ובשתיקתו מכאן. (ש"מ): כג] כדאמרי' בפ' האומר. (ש"מ): כד] מהימנא לך דלאו גזלנא. (ש"מ): כה] אפקה משמע דהא אי הוי גזלן לא הוה אמר זיל אפקה ואע"ג דסבר דשתק אלמא. (ש"מ): כו] הוה בהסוה. (ש"מ): כז] צ"ל דמר שמואל. (גליון): כח] פטור אפיגול ונותר נמי קאי וא"ת. (ש"מ): כט] אלא בטומאת ידים. (ש"מ): ל] דהתם מיירי לענין. (ש"מ): לא] מכחיש להו מני ר"מ. (ש"מ):

הגהות הב"ח

(א) במשנה רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרין אמר ר"מ: (ב) שם אלא על שתיקה דתרין: (ג) שם לא אכלתי פטור טעמא דמכחיש: (ד) שם שמעת מיניה (הא קמ"ל) תא"מ ונ"ב גי' רש"י הכי קאמר סיפא: (ה) רש"י ד"ה נמלא כו' פטור כמו שאינו מתכוין: (ו) תוס' ד"ה עד אומר אכל וכו' דאי בזה אחר זה הא אמר עולא כל מקום:

שיטה מקובצת

פרק ג **עד אומר אכל ועד אומר לא אכל.** ע"כ בדשתק איירי דאי בדמכחיש ליה פטור לגמרי ואפ"ה כי ליכא אחר חייב וכ"ש תרי. (תוס' אחרות): **שנים אומרים אכל והוא אומר לא אכלתי פטור.** בקצת ס"י לא כתוב פטור אלא ר"מ מחייב וכן עיקר דגירסא דפטור לא יתכן רק לאיכא דאמרי אבל ללישנא קמא מפרש תלמודא הא קמ"ל כו' אי אפשר לפרש אותו וכן משמע ברש"י ז"ל שאינו גורס פטור כנ"ל [הוא דברי הגאון ר' בצלאל אשכנזי]: **אלא דקא מכחיש להו ומני ר"מ.** וליכא למימר דאמר איני יודע דפשוט דגבי שנים איני יודע כשתיקה. (תו' אחרות): **במאי עסקינן אילימא בתרי.** ולא שיודיעוהו אחרים היינו כשמכחישן קרא בעי ואי אמר איני יודע פשיטא דנאמנין. (תוס' אחרות): **תוס' ד"ה הכי קתני כו' כדמפרש תלמודא.** גליון. כלומר כדרכה ושלא כדרכה היינו פי' דקאי אמערה ואמתכוין ואניעור כישן דכדרכה ושלא כדרכה לא הוי אלא פי' דאחריני: [שם בתוס'] **כדרכה.** גליון. הכי קתני עשו גומר שלא כדרכה כו' וה"פ דברייתא עשו גומר ומתכוין בשלא כדרכה דפטור כמערה ואין מתכוין בכדרכה, וכן הפי' בניעור וישן, ותימה למה כתב כדרכה כשלא כדרכה באמצע הוי ליה למכתביה לבסוף בתר ניעור כישן וגם היה ראוי לשנות שלא כדרכה ככדרכה אלא דתנא כסדר דאינך הראוי להתחייב שנה תחלה. (מתוס' הרא"ש): **סד"ה נמצא כו' דברייתא.** גליון. נמצא מתכוין ומערה בשפחה דפטור כשאין מתכוין בכל העריות ישן כדרכה כישן דעריות נמצא ניעור בשלא כדרכה כישן דכל העריות ואריכות לשון זה בא לפרש דבמערה ושלא כדרכה דוקא יש חילוק בין שפחה לשאר עריות אבל באין מתכוין כגון שנפל מן הגג ונתקע ובישן אין חילוק. (הרא"ש ז"ל): **אמרו לו אכלת חלב.** בגמרא מפרש אי מיירי בעד אחד או בשנים ואיהו מאי קאמר: [תוס' ד"ה **אמרו לו כו'**] **שהאיש כו' שותק.** ס"א דשתיקה כהודאה דמיא דאי הוי מכחיש ליה או אפי' אמר כו' וכן משמע בהאשה רבה:

א) נראה דצ"ל והכי קתני אמרו לו וכו' בד"א דשתיק אבל מכחיש ליה קתני במציעתא פטור. [המגיה בוילנא]

אלא לאו בחד וקתני כי אין א] מכחישן מהימן שמע מינה: א"ר מאיר קל וחומר כו': איבעיא להו ב] מ"ט דרבנן א) משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש או דלמא משום דאמרינן [א]מיגו דאי בעי אמר מזיד הייתי פטור כי אמר נמי לא אכלתי מהימן ופטור ומאי נפקא מינה למיפשט מינה לטומאה דאי אמרת טעמייהו דרבנן משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה ג]איש ל"ש טומאה חדשה ול"ש טומאה ישנה ואי אמרת ד]טעמיהון דרבנן משום דאמר מיגו היא (א) ה]פטרי ליה רבנן מטומאה ישנה אבל מטומאה חדשה מחייב מ"ט טומאה ישנה מיגו דאי בעי אמר טבלתי פטור כי אמר נמי לא נטמאתי פטור דאיכא למימר מאי לא נטמאתי דקאמר לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי אבל טומאה חדשה מחייב מ"ט דכי אמר נמי טבלתי מחייב דאמרו ליה עדים השתא נטמאת ו]מאי ת"ש [ב]אמר לו עד אחד נטמאת והוא אומר לא נטמאתי פטור יכול אפילו שנים א"ר מאיר ק"ו אם הביאוהו שנים ז]למיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל וחכ"א אדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש ש"מ טעמייהו דרבנן משום ח]דאמרי אדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש א"ר אמי לעולם (ב) ט]טעמא דרבנן [ב]משום דאמרינן מיגו והכי קתני מתוך שאם רצה לומר לא עמדתי בטומאתי פטור הילכך אדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש אי הכי היינו חלב מהו דתימא (ג) אכלתי חלב קמתריץ דבוריה לא אכלתי שוגג אלא מזיד אבל נטמאת והוא אומר לא נטמאתי אימא לא קמתריץ י]דבוריה קמ"ל הכא נמי לא עמדתי בטומאתי יא]אבל טבלתי ת"ש [1]והתודה מודה (ד) בדברים חייב אין מודה בדברים פטור א"ל עד אחד נטמאת והוא אומר לא נטמאתי פטור יכול אפילו שנים יב]מכחישין א"ר מאיר אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל ר' יהודה אומר נאמן אדם על עצמו יותר ממאה איש ומודים חכמים לר"י בחלבין [ג]וביאת מקדש אבל בטומאה לא מודו לי' במאי עסקינן אילימא

רש"י

אדם נאמן על עצמו. בדברים שיש בהם כפרה לא מימנע לאיתויי חטאת להתכפר נגד קונו: **מיגו דאי בעי כו'.** אם היה רוצה לשקר יכול לומר מזיד הייתי ומה שאמרתי לא אכלתי לא אכלתי שוגג אלא מזיד: **לטומאה.** כגון אמרו לו נטמאת ומיד באת למקדש יג]: **טומאה ישנה.** אתמול נטמאת והיום נכנסת: **טומאה חדשה.** ליכא משום מיגו דטבלתי ליכא למימר דהאמרו לו בשעת טומאה נכנסת ואי נמי טבלת לא העריב שמשך וטבול יום הנכנס למקדש בשוגג חייב חטאת כדאמר במנחות בהקומץ רבה (דף כז:) מחוסר כיפורים שנכנס למקדש חייב חטאת ואין צריך לומר טבול יום וליכא למימר נמי (ה) מזיד יד] דבעי' לאיתרץ דיבוריה ואי הוה אמר להו לא נכנסתי הוה מתרץ דיבוריה לא נכנסתי שוגג אלא מזיד אבל כיון דאמר להו לא נטמאתי כי אמר נמי לא נטמאתי שוגג אלא מזיד לא מיפטר מקרבן דטומאה לא איכפת לן אי שוגג אי מזיד טו]הוה דביאת מקדש הואי שוגג: **נטמאת.** ובאת למקדש: **פטור.** כדאמר לקמן והתודה מודה בדבר חייב שאינו מודה בדבר פטור: **לעולם טעמייהו דרבנן משום מיגו.** ובטומאה ישנה הוא דפליגי. והכי קתני גרסינן: **א"ה.** (ו) גבי טומאה בהא פליגי דר' מאיר לית ליה מיגו ורבנן אית להו מיגו היינו חלב דמתני' ותרתי למה לי: **אכלת חלב.** אית להו לרבנן מיגו משום דמתריץ דיבוריה כו' אבל טומאה דליכא למימר לא נטמאתי שוגג אלא מזיד אימא לא מיתריץ דיבוריה קמ"ל דמיתריץ בגוונא אחריתי לא עמדתי בטומאתי: **והתודה.** אשר חטא עליה גבי טומאת מקדש כתיב בויקרא: **מודים חכמים לר' יהודה.** ופליגי אדר"מ בחלבין כגון אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ובביאת מקדש אמרו לו נכנסת למקדש טמא והוא אומר לא נכנסתי טז]: **אבל בטומאה.** יז] כגון היכא דאמר לא נטמאתי לא מודו ליה ולא סבירא להו דפטור. אלמא טעמייהו דרבנן משום מיגו דמיתריץ דיבוריה כגון לא עשיתי שוגג אלא מזיד יח] אבל גבי לא נטמאתי דליכא למימר לא נטמאתי יט] לא מודו לר' יהודה ואיפשיט בעיין דטעמא משום מיגו (ז) ותו לא מידי כ]: [ג]וקפריך הש"ס **במאי.** טומאה עסקינן דליכא מיגו אי בטומאה ישנה האיכא מיגו ואמאי לא מודו ליה בישנה: [ד]**אמר רבינא לעולם** כא]. איכא ישנה דלית בה מיגו וכגון דאמרו לו נטמאת אתמול ואכלת היום קדשים דהיינו טומאת הגוף כב]ומתחייבת חטאת והוא אומר לא נטמאתי ואכחשינהו בין באכילה בין בנגיעה דלא אכל ולא נגע קדשים בטומאה כג]ואי הדר ואמר השתא לא נטמאתי דקא אמינא לא עמדתי בטומאה כד] (ח) לא קמכוין אלא למיפטר מקרבן כה](לא) ומאכילה דאית בה קרבן מכחיש להו כו]מנגיעה לא מכחיש להו ואיתכחש דיבוריה קמא בטומאת מגע: ל"א **מודים חכמים לר"י בחלבין וביאת מקדש.** דשייך בהו קרבן אבל בטומאה גרידתא בלא ביאת מקדש כז] דליכא קרבן לא מודו ליה כח] (ט): [ה]**בטומאה.** ונגע בטהרות: **ובמאי עסקינן אי בטומאה ישנה כו'.** אלא מדפסיק ותני דלא מודו ליה בשום טומאה שמע מינה טעמא לאו משום מיגו דהא

תוספות

אלא לאו בחד וקתני כי אין מכחיש מהימן ש"מ. אבל אי מכחיש לא מהימן ור"ל ע"כ שאמר איני יודע דאי אמר בהדיא לא אכלתי פשיטא דפטור דעד אחד אינו קם רק לשבועה כדפרישית במתניתין: **או** דלמא טעמייהו דרבנן משום מיגו דאי בעי אמר מזיד הייתי וכו'. משמע לפום ריהטא שהוא נאמן מטעם מיגו שיכול לומר מזיד כט](אני) הייתי וקשה שהרי מיגו במקום עדים הוא דיש עדים שאכל והוא אמר לא אכלתי וא"כ (י) מהימנא ליה במקום עדים מכח מיגו ואמרינן בב"מ (דף פא:) מיגו במקום עדים לא אמרינן גבי ההיא דלא תיזיל באורחא דנהר פקוד זיל באורחא דנרש ותו אין זה מיגו דלא משוי איניש נפשיה רשיעא כדאמרינן (קדושין דף נ.) ל]גבי ההיא הבא מן החלון והביא לו מן הדלוסקמא לא](והביא לו) אע"פ שאומר בעל הבית לא היה בלבי מזה אלא מזה בעל הבית כו' לב]דדברים שבלב אינן דברים והתם מוכח ליה ופריך ודלמא למיפטר נפשיה מקרבן קאמר ומשני דא"כ הוה אמר מזיד הייתי ופריך והא לא משוי איניש נפשיה רשיעא לכך יש לומר דהא דנאמן הכא (כ) דמיתריץ דיבוריה דאיכא למימר הא דאמר לא אכלתי רוצה לומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד והכי פירושא מיגו דאי בעי אמר מזיד הייתי פטור השתא נמי מה שאמר לא אכלתי כך רצה לומר והכי מתרצינן מילתיה דבהכי היה דעתו ואף על גב דלא משוי איניש נפשיה רשיעא כדאמר (סנהדרין דף ט:) גבי פלוני רבעני דאינו נאמן משום דאין אדם משים עצמו רשע היינו ליפסל נפשיה לא מהימן אבל אי אמר מזיד אכלתי חלב מהימן לג] דאומר מתכוין לטובה שאינו רוצה להביא חולין בעזרה וא"ת ונישייליה אם היה דעתו לכך ויש לומר דאפי' הדר אמר הכי לא אכלתי שוגג אלא מזיד כיון שלא אמר כך באותה שעה מחייב ר"מ והכי איתא בתורת כהנים אומר ר' מאיר אם בתחלה אומר מזיד הייתי שומעין לו אבל אם היה דן עמהם כל היום לד]שאומר לא אכלתי ולא אמר יותר ואפילו אומר אח"כ לא אכלתי שוגג אלא מזיד חייב וא"ת היאך מחייב ר' מאיר והאמר לא אכלתי ובע"כ לא יביא חטאת כדאמר ב"ק (דף מ.) א] חייבי חטאות אין ממשכנין אותן וי"ל (ו) דהתם מיירי כשאמר דלא ניחא ליה בכפרה אבל האי ניחא ליה בכפרה אלא שהוא סבור להיות פטור ממשכנין אותו:

נפקא מינה לטומאה. וה"נ מצי למימר נפקא מינה היכא שאמר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד: **ומודים** חכמים לר' יהודה בחלבין וביאת מקדש אבל בטומאה לא מודו לה]דפטור. רש"י פירש שתי לשונות ור"י פירש שיטה אחרת ומודים חכמים לר' יהודה כו' אבל בטומאה לא מודו ליה כמו נטמאת לו]והוא אמר לא נטמאתי ומפרש הש"ס במאי אילימא בטומאה ישנה מ"ש הכא ומ"ש הכא אלא שמע מינה בטומאה חדשה ומשום הכי לא מודו דלא שייך מיגו וטעמייהו דרבנן משום מיגו ודווקא בחלבים לז]ובעריות מודו משום דשייך מיגו אבל בטומאה לא מודו דלא שייך מיגו אבל לר' יהודה דטעמא משום אדם נאמן על כו' פטר הכא והכא ומיפשט בעיא דטעמייהו דרבנן דפליגי עליה דר"מ הוי מטעם לח]מתרץ דיבוריה כדמשמע הכא ואי רבנן דר"מ היינו רבי יהודה לט]טעמיה משום דאדם נאמן על עצמו ודחי רבינא לעולם אימא לך בטומאה ישנה כלומר מהכא לא מוכח מידי דמצינו למימר דאפילו (ל) מ]ר' יהודה לא מהימנא רק מטעם מיגו והא דפליגי הכא בטומאה ישנה וקאמרי רבנן דחייב כגון דקאמרי עדים אכלת קדשים בטומאת הגוף והוא אמר לא נטמאתי דלא חשבי רבנן דמיתריץ דיבוריה בהא דאמר דר"ל מא]לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי דאי הוה אמר לא אכלתי מצינן למיתרץ דיבוריה שר"ל לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי תחלה מב]אבל כשאומר לא נטמאתי כבר איתכחיש ליה מג]מיגו קמא בטומאת מגע שאמר לא נטמאתי דמשמע לא שוגג ולא מזיד כיון שלא השיב להם על האכילה כמו שאמרו לו והך סוגיא דהכא קשה להא דפר"ק דבבא מציעא (דף ג:) דקאמר לא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק"ו וקאמר ק"ו ומה פיו כו' ופריך מה לפיו שכן מחייבו קרבן תאמר בעדים שאין מחייבין אותו קרבן ומאי פריך הא דפיו מחייבו

תוספות אם ירצה יאמר מזיד הייתי. כלומר דלא דמי לעדים המעידים על המיתה שהן גמרו הדברים שהתרו בו ועבר והזיד אבל הני אין גומרין עדותן שלא ידעו אם שוגג היה: **לא** עמדתי בטומאתי. ולר"מ אע"ג דמתרץ דיבוריה לא מהימן דהוי מה לו לשקר במקום עדים והא דאמרינן בכמה דוכתי לכ"ע מגו במקום עדים לא אמרינן היינו במקום שגמרה עדותן כדפרישית בההיא דפרק חזקת הבתים זה אומר של אבותי כו' אמר רבא מה לו לשקר אי בעי אמר מיניך כו' אביי אמר [מיגו] במקום עדים לא אמרינן והתם מתרץ דיבוריה דהא דאמר של אבותי דסמיכנא עלייהו כשל אבותי אלא התם הוי עדים גמורים וכן בההוא דאמרינן האומר לא לויתי כאילו אמר לא פרעתי ואמאי נאמן במקום שאמרו עדים שלוה ואמאי והא קי"ל המלוה לחבירו בעדים א"צ לפרוע בעדים וליהוי נאמן לומר לא לויתי כלומר לא עמדתי בהלוואה אלא פרעתי אלא התם עדים גמרו לעדותן אבל ריב"א אומר דלא מהימנינן ליה במקום עדים להפסיד חבירו אפילו במתרץ דיבוריה אלא דוקא הכא לפוטרו מקרבן שלא יביא חולין לעזרה ובהכי ניחא ההיא דחזקת הבתים ונראה הא דפליגי רבנן דווקא באומר לא אכלתי אבל אמר שוגג אכלתי מודו ליה והכי משמע בתוספתא אך קשה לעיל דאמר נ"מ למפשט לטומאה אמאי לא קאמר לאומר שוגג אכלתי דבהא לא שייך מיתריץ דיבוריה ובחלב גופא המ"ל הנפקותא:

מסורת הש"ס

א) ע' בבה"ז, ב) (מנחות נו) [קדושין סה:], ג) ע' בבה"ז היטב, ד) [שייך לע"ב], ה) [מכאן המשך הל"א], ו) [ע' היטב תוס' יבמות פז: ד"ה ר"מ וכו' וקל"ע],

◆

שינויי נוסחאות

א] אין מכחישו מהימן. (ש"מ): ב] מאי טעמייהו. (ש"מ): ג] איש אפילו טומאה נמי אדם נאמן על עצמו ולא שנא. (ש"מ): ד] ואי אמרת טעמייהו דרבנן. (ש"מ): ה] היא כי פטרי. (ש"מ): ו] עיין ש"מ גירסת ס"י: ז] לידי מיתה חמורה. (ש"מ): ח] משום דאדם נאמן. (ש"מ): ט] לעולם טעמייהו דרבנן משום דאמרינן מיגו ובטומאה ישנה הוא דפליגי והכי קתני. (ש"מ): י] דיבוריה. ס"י לאיי ה"נ. (ש"מ): יא] בטומאתי אלא טבלתי. (ש"מ): יב] שנים ומכחישן א"ר מאיר ק"ו אם. (ש"מ): יג] למקדש והוא אומר לא נטמאתי. (ש"מ): יד] מזיד הייתי דבעי'. (ש"מ): טו] מזיד הואיל דביאת מקדש הויא שוגג. (ש"מ): טז] נכנסתי פטור שאדם נאמן ע"י עצמו. (ש"מ): יז] בטומאה שבביאת מקדש כגון היכא דאמרו לו נטמאת ונכנסת למקדש טמא והוא אמר ודאי נכנסתי אך לא נטמאתי. (ש"מ): יח] מזיד טומאה ישנה נמי מתרץ דיבורא אבל גבי לא נטמאתי בטומאה חדשה דליכא למימר לא נטמאתי שוגג לא מודו לר' יהודה ואיפשיטא בעיין. (ש"מ): יט] לא נטמאתי שוגג אלא מזיד. (רש"ש): כ] מידי ואהכי מודו ליה בחדשה. (ש"מ): כא] לעולם בטומאה ישנה ואיכא. (ש"מ): כב] הגוף ונתחייבת חטאת. ס"א קרבן טומאה. (ש"מ): כג] בטומאה וכי הדר. (ש"מ): כד] בטומאה שטבלתי ולא קא מכוין. (ש"מ): כה] תיבת לא נמחק. (ש"מ): כו] להו ומנגיעה דליכא קרבן לא מכחיש להו ובאיסורא קמא קאי מיהא בטומאת מגע ומש"ה אין נאמן בטומא' הס"ד. (ש"מ): כז] מקדש ס"א רק נגע בטהרות לא מודו ליה. (ש"מ): כח] נוס' דפו"ר: לא מודו ליה בטומאה ולא נגע בטהרות, והד"א, ובחלופי גירסאות הגיה, ולא יגע בטהרות [עיי"ש ביאורו] וכן הגיה הב"ח, ובאופן אחר כתב בחל"ג להגיה כלפנינו [וכ"ה גי' ברה"ז], שתיבת בטומאה היא תחילת דיבור בפ"ע וגרסינן ונגע בטהרות [עיי"ש"ה]: כט] תיבת אני נמחק. (ש"מ): ל] כדאמרי' בפ' האיש מקדש גבי הבא [ותיבת הביא נמחק]. (ש"מ): לא] בקדושין ובמעילה הגירסא: הבא לי מן החלון או מן הדלוסקמא והביא לו אע"פ שאמר וכו': לב] ומהתם מוכח ליה דדברים שבלב אינם דברים ופריך. (רש"ש): לג] מהימן דאדרבה מתכוין. (ש"מ): ובגליון כתוב: דאימר: לד] היום כלומר שאמר לא אכלתי. (ש"מ): לה] לא מודו פי' דפטור. דפו"ר: לו] והוא אומר לא. (ש"מ): לז] בחלבים ובביאת מקדש מודו. (ש"מ): לח] מטעם דמתרץ דיבוריה. (ש"מ): לט] טעמייהו משום. (ש"מ): מ] דאפילו לר' יהודה. (ש"מ): מא] דר"ל לא אכלתי בטומאה לא. (ש"מ): מב] תחלה והיה משיב כראוי על טענת העדים אבל השתא שלא השיב רק על טומאה לכך לא מצינן למתרץ דאפי' אמרינן שר"ל לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי תחלה כבר אתכחיש. (ש"מ): מג] דיבוריה קמא. (ש"מ):

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיגו היא כי פטרי ליה רבנן: (ב) שם לעולם טעמייהו דרבנן: (ג) שם מהו דתימא לא אכלתי חלב: (ד) שם והתודה מודה בדבר חייב אינו מודה בדבר פטור: (ה) רש"י ד"ה טומאה חדשה וכו' וליכא למימר נמי מגו דאי בעי דלתריץ דיבוריה לא נטמאתי שוגג אלא מזיד נטמאתי ובאתי למקדש שפטור כדאמר לקמן והתודה מודה בדבר חייב שאינו מודה בדבר פטור דאי הוה אמר להו לא נכנסתי הוה מיתריץ דיבוריה לא וכו' וביאת מקדש הואי הס"ד ואח"כ מ"ה לעולם טעמייהו: (ו) ד"ה אי הכי דגבי וכו' למה לי הס"ד ואח"כ מ"ה לא אכלתי חלב: (ז) ד"ה אבל וכו' ותו לא מידי. נ"ב עיין זה בע"ז דף כ"ג ובהוריות דף ט' ע"ב ובכמה מקומות: (ח) ד"ה אמר רבינא וכו' לא עמדתי בטומאה לא קא מכחיש להו למיפטר מקרבן אלא מאכילה דאית בה קרבן: (ט) ד"ה לא מודים וכו' לא מודו ליה בטומאה ולא יגע בטהרות הס"ד ואח"כ מ"ה ובמאי עסקינן וכו' דליכא קרבן איכא למימר הכי אבל בטומאה: (י) תוס' ד"ה או דילמא וכו' ואח"כ לא מהימנא ליה במקום עדים מכח מגו דאמרינן וכו' גבי ההיא דהבא: (כ) בא"ד דנאמן הכא משום דמיתריץ: (ל) ד"ה ומודים וכו' דאפילו לרבי יהודה לא וכו':

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פי"ג מהל' שגגות הלכה א:
י ב ג מיי' שם פי"א הלכה ח:

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיָה כִי יֶאְשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ: ויקרא ה ה

◆

הגהות מהר"י לנדא

א] תוס' ד"ה או דילמא כו' כדאמר חייבי חטאות אין ממשכנין אותן. נ"ב ע' בתוס' ר"ה ו' ע"א ד"ה יקריב:

◆

רבינו גרשום

מ"ט דרבנן. דפטרי: **משום דאדם נאמן על עצמו.** בדבר שאינו לא חיוב מיתה ולא חיוב מלקות ולא חיוב ממון אלא חיוב כפרה והוא אומר אינו צריך נאמן יותר ממאה עדים: **או דילמא** משום הכי פטרי דאיכא למימר מיגו: **למיפשט מינה לטומאה.** אי אמרי ליה נטמאת ונכנסת למקדש וחייב קרבן והוא אומר לא נטמאתי: **אפילו בטומאה נמי אדם נאמן** ופטור **ולא שנא טומאה חדשה** דאמרי ליה נטמאת היום והיום נכנסת למקדש **ולא שנא טומאה ישנה** דאמרי ליה נטמאת אתמול והיום נכנסת למקדש כי אמר לא נטמאתי פטור דאדם נאמן על עצמו: **ואי אמרת טעמא דרבנן** דפטרי משום דאמרינן מיגו הוא **כי פטרי ליה כו': אבל טומאה חדשה מחייב.** דליכא למימר מיגו דאמרי ליה עדים השתא נטמאת ולא טבלת ונכנסת [למקדש] עכשיו מאי (פשיטא כו'). [א]אמר להו ק"ו עדיף ועיקר אע"ג דאיכא מיגו): **והכי קתני מתוך שאם רצה אמר** לא נטמאתי ובטומאה ישנה קא מיירי דאיכא למימר מיגו כדאמרינן לעיל מיגו דאי בעי אמר טבלתי ופטור כי אמר נמי לא נטמאתי כו'. **הילכך אדם נאמן על עצמו: אי הכי.** מאי קמ"ל האי ברייתא **היינו חלב** הואיל וסבירא להו דאמרי מיגו הא מן אמרו לו אכלת חלב מצי ילפינן: אפילו הכי איצטריך הא ברייתא **מהו דתימא אכלת חלב** הוא דקא מתרץ דיבוריה למימר מיגו דמצי אמר **לא אכלתי שוגג אלא מזיד** כי אמר נמי לא אכלתי פטור: **אבל אמר לא נטמאתי. לא מתרץ דיבוריה** למימר לא נטמאתי שוגג אלא מזיד דאפילו אם נטמא במזיד טמא הוי וכי נכנס בשוגג במקדש חייב להכי קמ"ל האי ברייתא **דאפילו הכא נמי** מתרץ דיבוריה למימר מיגו דאי בעי אמר טבלתי ופטור כי אמר נמי **לא עמדתי בטומאה אלא טבלתי: והתודה.** אשר חטא עליה דכתיב בשמיעת קול ובטומאת מקדש וקדשיו: **הודה בדברים.** שאין מכחיש העדים חייב: האי ר' יהודה (אמר) היינו רבנן דמתניתין דפליגי עליה דר' מאיר: **ומודים חכמים.** אחריני ולאו הני דמתניתין: **לר' יהודה.** דהיינו רבנן דמתניתין: **בחלבין.** באכלת חלב: **וביאת מקדש.** דאדם נאמן על עצמו שאם אמרו לו שנים נטמאת ונכנסת למקדש והוא אומר לא נכנסתי שוגג אלא מזיד דפטור מן הקרבן דאינו מכחיש את העדים דלא נטמא אלא נטמא ונכנס מזיד: **אבל בטומאה.** שאם אמרו לו עדים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי **לא מודו ליה** דנאמן: **במאי עסקינן.** באי זו טומאה לא מודו ליה:

א) נראה דצ"ל ור"מ אמר להו דק"ו עדיף ועיקר כו' [המגיה ווילנא]

◆

שיטה מקובצת

אלא [לאו] בחד. ולא שידיעוהו היינו כי נמי אין מכחישו אלא אומר איני יודע. (תוס' אחרות): **איבעיא להו טעמא דרבנן** דפטרי משום דאדם נאמן כו'. עיין בהשמטות: **אדם נאמן על עצמו.** במידי דכפרה. (תוס' אחרות): **ומאי נפקא מינה.** עיין בהשמטות: **אבל טומאה חדשה מחייב.** עיין בהשמטות: **לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי.** עיין בהשמטות: מ"ט דכי אמר נמי טבלתי מחייב דאמרו לו עדים השתא נטמאת מאי. ס"י **פשיטא דטעמייהו דרבנן משום דאמרינן מיגו הוא דקתני אמרו לו אף זה אם ירצה לומר מזיד** הייתי פטור דלמא לדבריו קאמרי ליה לר' מאיר לדילך **אדם נאמן על עצמו** יותר ממאה עדים דלדילך אודי לן **מיהא היכא דאי בעי אמר** מזיד הייתי **דהא איכא** למימר מיגו **והוא אמר** להם ק"ו ת"ש וכו'. כן מצאתי בכל הס"י שבידי, וכן משמע מלשון התוס' בפ"ק דבבא מציעא (ג: ד"ה מה אם ירצה) **אי הכי היינו חלב.** עיין בהשמטות: **ומודים חכמים.** עיין בהשמטות: **רש"י ד"ה אבל בטומאה כו' דפטור.** עיין בהשמטות: **תוס' ד"ה אלא לאו בחד.** עיין בהשמטות: **[תוס' ד"ה או דלמא כו']** שיכול לומר מזיד הייתי וכן פי' רש"י בפ"ק דב"מ. **[בא"ד]** לכך יש לומר כו'. עיין בהשמטות: **[בא"ד]** וא"ת ונישייליה כו' לכך. עיין בהשמטות: **[ד"ה נפקא מינה כו']** לא שוגג ולא מזיד. גליון. אלא דניחא ליה למצוא נפקותא דומיא דמתניתין שאין תוספת בלשון. הרא"ש ז"ל: ולהך לישנא דאי בעי מתרץ דבריו היכא דמכחישם בפירוש לאו כל כמיניה. (תוס' כת"י) **ד"ה ומודים חכמים וכו'** ומודים חכמים לר' יהודה. עיין בהשמטות:

בטומאה ישנה מאי שנא חלבין וביאת מקדש דמודו ליה דאם רצה יאמר מזיד הייתי טומאה ישנה נמי מתריץ דיבוריה דאם רצה יאמר לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי אמר רבינא לעולם בטומאה ישנה וכגון דאמרי ליה עדים אכלת קדשים בטומאת הגוף והוא אמר להון לא נטמאתי דהכא לא מתריץ דיבוריה דליכא למימר לא עמדתי בטומאה א]אבל טבלתי מאי אמר להון טבלתי ואכלתי כי אמר להון הכי איתכחש ליה דבוריה ב]קמא מיהא בטומאת מגעו אמר רב נחמן הלכה כר' יהודה אמר רב יוסף לא ג]אמרה אלא בינו לבין עצמו ולעצמו אמר ר"ל מודה ר"מ לחכמים שאם אאמרו לו שנים בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי מהימן דאי בעי אמר להון לא גמרתי ביאתי אמר רב ששת מודה ר"מ לחכמים בבנזיר טמא שאמרו לו שנים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי פטור דאי בעי אמר נשאלתי על נזירי אמר אביי מודה רבי מאיר לחכמים שאם אמרו לו שנים יודע אתה בעדות פלוני והוא אומר לא ידעתי פטור (א) דאי בעי אמר לא נתכוונתי לעדות: אכל חלב וחלב בהעלם אחת [כו']: מתקיף לה ר' זירא אמאי אינו חייב אלא חטאת אחת והא ב' זיתי חלב אכל א"ל אביי העלמות ד]מחולקות והכא העלם אחד הוא דאיכא איכא דמקשי ליה הכי טעמא דהעלם אחת הא בשתי העלמות חייב שתים אמאי שם חלב אחד הוא אמר ליה אביי העלמות ה]מחולקין: אכל חלב ודם פיגול ונותר חייב כו': ממין אחד חייב פשיטא (א)אמר ריש לקיש משום בר תוטיני כגון שאכלו בשני תמחויין ואליבא דרבי יהושע דאמר תמחויין ו]מחולקין מהו דתימא כי אמר ר' יהושע לא שנא לקולא ולא שנא לחומרא קמ"ל דחייב אלמא לחומרא אמר לקולא לא אמר איכא ז]דאמר על סיפא משני מינין פטור פשיטא אמר ריש לקיש משום בר תוטיני כגון שאכלו בשני תמחויין ואליבא דר' יהושע דאמר תמחויין ח]מחולקין דמהו דתימא כי אמר ר' יהושע לחומרא אמר לקולא לא אמר קמ"ל מב' מינין פטור מאי מב' מינין ממין אחד הוא ואמאי קרי ליה ב' מינים משום ט]דאכלו בב' תמחויין וקתני פטור אלמא ל"ש לקולא ול"ש לחומרא קאמר רבי יהושע מדסיפא מין אחד ושני תמחויין רישא מין אחד ותמחוי אחד פשיטא אמר רבינא כגון שהיתה לו ידיעה בינתיים ואליבא דרבן גמליאל ג)דאמר אין ידיעה לחצי שיעור דתנן ג)הכותב שתי אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת ערבית ר"ג מחייב וחכמים ג פוטרין רבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור ורבנן סברי ד יש ידיעה לחצי שיעור: **מתני'** כמה ישהא י]באוכלין כאילו אוכל קליות דברי ר"מ וחכמים אומרים ה עד שישהא מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס יא]חייב ו אכל אוכלין טמאין ז ושתה משקין טמאין ח שתה רביעית יין ונכנס למקדש ושהה כדי אכילת פרס חייב רבי יב]אליעזר אומר אם יג]פסק בה או אם נתן בו מים כל שהוא פטור: **גמ'** איבעיא להו ר"מ לחומרא קאמר או לקולא קאמר לחומרא קאמר והכי קתני כאילו אוכל קליות דאפילו כוליה יומא ואף על גב דמתחלה ועד סוף יותר מכדי אכילת פרס יד]כיון דמשכיה אכילתיה מחייב ואמרו ליה רבנן דעד שישהא בכדי אכילת פרס הוא דחייב יותר מכדי אכילת פרס פטור או דלמא לקולא קאמר טו]דהכי קתני כאילו אוכל קליות והוא דלא איפסיק ביני וביני אבל טז]דאיפסיק ביני וביני אע"ג דמתחלה ועד סוף בכדי אכילת פרס פטור ואמרו ליה רבנן כיון דמתחלה ועד סוף בכדי אכילת פרס הוא חייב ת"ש וחכמים אומרים עד יז]שישהא בכדי אכילת פרס מתחלה ועד סוף

בטומאה ישנה יח]איכא מיגו אלא טעמא משום דאדם נאמן על עצמו הילכך היכא דאיכא קרבן יט]הכי אבל בטומאה גרידתא לא: **אמר רבינא לעולם.** טעמא משום מיגו בחלבין וביאת מקדש איכא מיגו דלא נכנסתי שוגג אלא מזיד וגבי טומאה דלא מודו ליה משום דליכא מיגו ואע"ג דשייך ביה קרבן כ]ואיכא טומאה ישנה דלית בה מיגו כגון אמרו לו אכלת כא]קדשים כו' (ד): (ב) **לא אמר.** ר' יהודה שהוא נאמן וטהור אלא לאכול טהרות בינו ובין עצמו אבל לפני אחרים לא יאכל דלמא אתי לזלזולי בטהרות: **לעצמו.** נאמן לאכול טהרות שהוא נוגע דאדם נאמן על כב]עצמו אבל לאחרים לא יאכילם: **מודה ר"מ כו'.** כג]אבל מיגו דמתניתין לא אמר דנוח לו לשקר לומר לא אכלתי מעשות רשע ולומר מזיד היה: **נשאלתי.** לחכם על נדרי ובהיתר נטמאתי והכי קאמינא לא נטמאתי בעודי כד]בנדרי: **יודע אתה בעדות.** והוא השביעו ולא הודה וחייב כה]אתה קרבן שבועת העדות מיגו דמצי למיפטר נפשיה בהיתרא ולומר מאי לא ידעתי דקאמינא לא נתכוונתי להיות עד: **חלב וחלב.** שני זיתי חלב: ה"ג **העלמות מחלקין: ממין אחד חייב.** אסיפא דמתניתין קאי דקתני שני חלאי זיתים ממין אחד חייב פשיטא: **מהו דתימא כי אמר ר' יהושע.** לקמן בהאי פירקא (ה) כו](שני חלאי זיתים ממין אחד חייב) תמחויין מחלקין: **בין לקולא.** כגון אכל שני חלאי זיתים בשני תמחויין לא מצטרפין: **בין לחומרא.** דאם אכל שני זיתים בשני תמחויין בהעלם אחד חייב שתים קמ"ל ממין אחד חייב אפילו בשני תמחויין ולא פליג ר' יהושע: (ג) כז]**קמ"ל.** דלחומרא קאמר: ה"ג **משני מינין פטור פשיטא.** ומדסיפא דאין מצטרפין מיירי במין אחד ושני תמחויין מכלל דרישא דקתני ממין אחד חייב דמצטרפין מין אחד ותמחוי אחד קאמר פשיטא: **אין ידיעה לחצי שיעור.** אכל חצי שיעור ונודע לא הויא ידיעה לחלק דאם חזר ואכל חצי שיעור מצטרפין: **הכותב שתי אותיות.** הויא מלאכה בשבת: **מתני' כמה ישהא האוכלן.** לשני חלאי זיתים דאמר מצטרפין: **כאילו אוכל קליות.** משערין אותן כאילו נתפררו לפירורין דקין כקליות ואוכלן אחת אחת וכשיעור אותה שהייה מצטרפים: **פרס.** מפרש בעירובין (דף פב:) ככר שהוא משלש לקב חציה לבית המנוגע. חצי ככר הוא פרס לשון פרוסה והוא ד' ביצים: **אכל אוכלין טמאין.** נפסל גופו מן התרומה אם אכל חצי פרס כדאמרינן בעירובין בפרק כיצד משתתפין (שם) וחצי חציה לפסול את הגויה: **נכנס למקדש.** ארביעית יין קמהדר דמשום אוכלין טמאין לא מחייב אביאת מקדש: ° **אם הפסיק בה.** כח]שלא שתה בבת אחת רביעית יין: **גמ' לחומרא.** כאילו אוכל קליות אחת אחת בסמוך זו לזו בההוא משערים שאם אכל כחצי זית והפסיק ולאחר כט]אותה שעה אכל חצי זית אחר אף אם שהה מתחלה ל]ועד סוף יותר מכדי אכילת פרס בסמוך זו לזו מצטרפין ואפילו הוי האי שיעורא כולי יומא: **א"ד לקולא קאמר.** דהאי ס"ל כרבנן דבטפי מאכילת פרס לא מצטרף והכי מדמי לקליות דאם לא הפסיק בינתים אלא כאכילת קליות שדרכן לאוכלן זו סמוך לזו מצטרף ואם הפסיק לא מצטרף אפילו בכדי אכילת פרס:

קרבן היינו כשאין עדים מכחישין (ד) דאם אמר אכלתי חלב בשוגג והעדים מעידים שבאותו היום שאומר שאכל ובאותה שעה התרו בו או שמעידין שהיה שומן לא מחייב קרבן לא](מטותיה) [מפומיה] ובעדים שאין פיו מכחישן חייב דאפילו בעד אחד חייב כדמשמע הכא ועוד אדרבה עדים חמירי טפי מפיו שהרי עדים מחייבין אותו אפילו פיו מכחישן דעד כאן לא פטרי רבנן רק מטעם מיגו אבל אי מכחיש להו בהדיא חייב קרבן ותו מאי משני ר' חייא כר"מ ס"ל אפילו כרבנן נמי שהרי מחייבין היכא דלא מתרץ דיבוריה:

מדסיפא מין אחד ושני תמחויין כו'. אבל לעיל דאוקי רישא במין אחד ושני תמחויין לא דייק מכלל דסיפא משני מינין שני מינין ממש כגון חלב ודם דאיכא למימר תנא סיפא אגב רישא אבל רישא אגב סיפא לב]לא תנא: **דאמר** אין ידיעה לחצי שיעור. והא דקרי ליה העלם אחד לר"ג הוא דלא מחשב ידיעה לחצי שיעור ומכל מקום תני ליה לאשמועינן דאפילו בהעלם אחד משני מינין פטור: **מתחלה** ועד סוף כדי אכילת פרס. מהכא משמע דלתרי גווני מיירי שיעור פרס חדא לענין הפסקה שאם הפסיק בין אכילה לאכילה כשיעור פרס אין מצטרף וחדא כדאמרי' בעלמא (פסחים דף מד.) שאם נתן כזית תרומה לג]בשיעור פרס דחולין ואכלן שהוא חייב עליה: **אוכלין** טמאין כו'. אית ספרים דגרסי שקלים ובטמאים מיירי וא"ת תיפוק ליה מכי נגע בהו טמא ויש לומר דתחב לו חבירו בבית הבליעה:

תוספות דאי בעי אמר לא גמרתי ביאה. שהעדים אין מעידין שראו כל המעשה אבל גבי חלב ראו כל המעשה אלא שלא היו יודעין מה היה בלבו ובנזיר נמי אע"פ שראו כל המעשה אפשר שמעולם לא הוי מוזהר משא"כ בחלב שהוא מוזהר ולענין עדות אפשר שלא היה בר הגדה שלא נתכוון להעיד וקרא כתיב והוא עד: **לא** נתכוונתי להעיד. מכאן אמר רבי וכן דן הלכה למעשה דעדים ששמעו הדבר מפי בעלי מעשה אך לא נתכוונו להעיד ולא הובאו שם לשום עדות אין בעדותן כלום אם באים אחר זמן להעיד בפני ב"ד: **שאכלן** בב' תמחויין. ורישא אכל חלב וחלב מיתוקמא בתמחוי אחד וחלב ופיגול ונותר נמי בתמחוי אחד חייב על כל אחד ואחד שהרי ג' שמות הן מיהו תימה אדמפליג בין חלב וחלב לחלב ופיגול ונותר לפלוג בחלב וחלב גופיה בין תמחוי א' לב' תמחויין ואיכא למימר משום דבעי למיתני סיפא זה חומר במין א' וכו' והא דתני זה חומר במינין הרבה כו' האי חומר משכחת לה נמי במין אחד כגון בב' תמחויין ומאי למימר דה"ק חומר במינין הרבה דלעולם חייב על כל אחד ואחד בין תמחוי אחד בין ב' תמחויין לאפוקי מין א' בתמחוי א' לא מחייב אלא חדא:

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה ד:
יב ב מיי' פ"ט מהלכות נזירות הלכה יז:
יג ג מיי' פ"ו מהל' שגגות הלכה ח:
ד [מיי' שם]:
יד ה מיי' שם הל' א ופ"י מהל' תרומות הלכה ג:
טו ו מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה א:
טז ז מיי' שם הלכה ב:
יז ח מיי' פ"א מה' ביאת מקדש הל' א:

מוסף רש"י

תוטיני. שם חכם (שבת עא.). **בשני תמחויין.** שני מיני תבשיל, אחד צלי ואחד שלוק (שם). **תמחויין מחלקין.** לאוכל שני זיתים בהעלם אחד בשני תמחויין לחייבו שתי חטאות (שם). **אחת שחרית ואחת ערבית.** כיון דהוי"ל שהות בינתים כדי לידע, הוה ליה כשתי העלמות (שבת קה.). **אין ידיעה לחצי שיעור.** ולא מהני ידיעה שבינתים לחלק שלא יצטרפו (לקמן טז:). **יש ידיעה לחצי שיעור.** לחלק כדי שלא יצטרף עמו חצי האחר (שבת קה.).

רבינו גרשום

אי נימא בטומאה ישנה. מאי שנא חלבין וביאת מקדש דאמרן דמודו ליה דנאמן דאיכא למימר מיגו ולא מכחיש להו **דאם רצה יאמר מזיד הייתי: טומאה ישנה נמי מיתריץ דיבוריה.** דאיכא למימר מיגו **דאם רצה יאמר לא עמדתי** כו' אלא ודאי בטומאה חדשה לא מודו ליה דליכא למימר מיגו וש"מ דטעמא דרבנן משום מיגו: **אמר רבינא לעולם בטומאה ישנה.** לא מודו ליה דאם (דחה) בטומאה חדשה אפי' ר' יהודה גופיה לא סבירא ליה דנאמן על עצמו דליכא למימר מיגו וכ"ש חכמים דלא סבירא להו דנאמן: אלא במאי קאמר אבל בטומאה לא מודו ליה אפי' בטומאה ישנה קאמר נטמאת אתמול והיום אכלת קדשים. ובטומאה ישנה כי הא לא מודו ליה דלית בה מיגו **כגון דקאמרו ליה עדים אכלת קדשים בטומאה** דנטמאת דחייב קרבן בשוגג ובמזיד כרת **והוא אמר לא נטמאתי** דהכא לא מתרץ דיבוריה למימר מיגו בלא הכחשה **וליכא למימר לא עמדתי בטומאה אלא טבלתי: דמאי אמר להון** אי אמר להון **טבלתי ואכלתי כי אמר להו הכי איתכחש ליה דיבוריה קמייתא בטומאת מגע** במה שנגע בטומאה. דהא כי אמר לא נטמאתי היינו משמע דלא נטמא כלל וכי הדר ואמר טבלתי מכלל דנטמא נמצא מוכחש דיבורו ראשון שאמר לא נטמאתי ואמאי לא מיתריץ דיבוריה הכא בההוא דאמרו לו נטמאת בטומאה ישנה והוא אמר לא נטמאתי. איכא למימר דלא דמיא להכא. דהכא איהו לא קא מהדר להו במאי דקא אמרי ליה אינהו דאינהו קא אמרי ליה אכלת קדשים בטומאת הגוף ואיהו לא קא מהדר לא אכלתי אלא קא אמר לא נטמאתי היינו משמע לא נטמאתי [ממש] דהכא לא מיתריץ דיבוריה כדאמרן הילכך בטומאה ישנה כי הא לא מודו ליה. ור' יהודה סבר אפי' בהא נאמן דמיתריץ דיבוריה למימר לא עמדתי בטומאתי ולעולם טעמא משום מיגו: ט"א אמרי האי **ומודין חכמים** היינו רבנן דמתניתין. **אבל בטומאה לא מודו ליה: במאי עסקינן** באיזו טומאה לא מודו ליה **אי נימא בטומאה ישנה מאי שנא חלבין וביאת מקדש** כו': אלא לאו בטומאה חדשה. לא מודו ליה ור' יהודה סבר אפילו בטומאה חדשה אדם נאמן: **אמר רבינא לעולם בטומאה ישנה.** כלומר מאי דוחקיך דבטומאה חדשה מוקמת לה דלא מודו ליה משום דלית ביה מיגו אפי' בטומאה ישנה מצית למימר דלא מודו ליה ומשכחת לה דלית ביה מיגו כי האי גוונא **כגון דקא אמרו ליה עדים אכלת קדשים** כדאמרינן לעיל. ואמר לן ר' דלישנא קמא מיסתברא טפי: **אמר רב נחמן אמר רב הלכה כר' יהודה.** דאדם נאמן על עצמו: **לא אמרה.** ר' יהודה דאדם נאמן על עצמו **אלא בינו לבין עצמו ולעצמו** כלומר אע"ג דנאמן דלא נטמא אינו רשאי לאכול בקדשים בפרהסיא אלא בצנעא בינו לבין עצמו ולעצמו בקדשים של עצמו ולא של אחרים: ט"א **ולעצמו** רשאי להאכיל דהוא יודע בעצמו דלא נטמא אבל לא לאחרים דדילמא אתי למימר בכל מקום אדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים: **ומודה ר' מאיר דמתני' לחכמים.** דנאמן על עצמו **בשנים שאמרו לו בעלת שפחה** כו': **מינו דאי בעי אמר לא גמרתי ביאתי.** דאינו חייב אלא בשכבת זרע וזה אין מבורר לעדים ונמצא שאין עדותן עדות הילכך נאמן הוא לומר לא בעלתי: וכן בנזיר **שאמרו לו נטמאת** למת וחייב אתה קרבן אינו חייב מיגו **דאי בעי אמר** להו אי אתם הייתם סבורים שהייתי אותה שעה נזיר ולא הייתי שכבר **נשאלתי על נזירי** לפני חכם או תנאי היה בלבי ולא נתקיים התנאי ונמצא שאין עדותן עדות הלכך נאמן: וכן כשאמרו לו **יודע אתה בעדות לפלוני** שראית המעשה שראינו שהייתה שם ואם אי אתה מעיד לו חייב אתה קרבן על שמיעת קול אלה **והוא אמר לא ידעתי פטור דאיבעי** מצי **אמר** להון **לא נתכוונתי לעדות** לא שמתי דעתי להיות זוכר והם אינם יודעים אם זוכר אם לאו הלכך אין עדותן עדות ונאמן הוא: [מתני'] (א) **אכל חלב וחלב.** אכל כזית חלב וחזר ואכל כזית **בהעלם אחד** כיון דשם חלב אחד הוא **אינו חייב אלא חטאת אחת** אבל **אכל** כזית חלב וכזית דם ונותר **ופיגול בהעלם אחד** כיון דמינין הרבה אע"ג דבהעלם אחד **חייב על כל אחת ואחת: וחומר במין אחד.** שמצטרפין שני חצאי זיתים לחייבו: **משני מינין.** כזית אחד פטור שאין מצטרפין: [גמ'] **א"ל אביי.** היינו טעמא דחייב שתים **דהעלמות מחלקין** דאיכא שתי העלמות: **כגון שאכלו** לכזית **בשני תמחויין.** תבשילין חצי זית צלי וחצי זית מבושל: **ואליבא דר' יהושע.** איצטריך למימר חייב **דאמר** במתניתין **תמחויין מחלקין** לחטאות כדתנן אמר ר' יהושע שמעתי באוכל כו': **מהו דתימא. כדאמר ר' יהושע** תמחויין מחלקין **לא שנא לקולא ולא שנא לחומרא** דבמתניתין דמחלקין על כל אחד לחייבו מעילה היינו לחומרא והכא הוי קולא כזית אחד בשני תמחויין מחלקין א"כ לא מצטרפי בהדדי לחייבו קמ"ל מתני' ממין אחד חייב אפי' בשני תמחויין **אלמא לחומרא אמר** ר' יהושע תמחויין מחלקין **ולא לקולא: משני מינין פטור פשיטא.** דלא מיצטרפי: **אמר ריש לקיש.** האי משני מינין מין אחד הוא ואמאי קרי ליה משני מינין **כגון שאכלו בשני תמחויין** וקאמר אע"ג דמין אחד הוא כיון שאכלו בשני תמחויין מחלקין ולא מצטרפין ופטור דלא שנא לקולא ולא שנא לחומרא קאמר דתמחויין מחלקין: **ומדסיפא מין אחד ושני תמחויין.** כדאמרן מכלל **דרישא** דקתני ממין אחד חייב **מין אחד ותמחוי אחד: פשיטא** דחייב. **אמר רבינא** הכא במאי עסקינן **כגון שהיתה לו ידיעה בינתים.** שנודע לו שאכל חצי זית חלב וחזר ואכל חצי זית בשוגג וקמ"ל אע"ג דהיתה לו ידיעה בינתים דלא אכלן בהעלם אחד חייב: **ואליבא דרבן גמליאל דאמר אין ידיעה לחצי שיעור.** דההיא ידיעה דנודע לו בינתים לחצי שיעור לא חשיבא ידיעה לחלק השיעור דלא ליצטרפי לפוטרן אלא לא הויא ידיעה ומצטרפי **כדתנן הכותב שתי אותיות** בשבת דבהכי חייב **בשני העלמות אחת שחרית ואחת ערבית** דהיתה לו ידיעה בינתים **רבן גמליאל מחייב** כו': **מתני' כמה ישהא האוכלן** לאוכל כזית חלב או כזית דם או כזית נותר. כלומר כמה ימשוך וישהא באכילתן שאעפ"כ נחשבת היא אכילה וחייב: **כאילו אוכלן קליות.** כלומר אפילו אם לקח כזית והפריש לפירורין ולקח כל פירור ופירור ואכלו זה אחר זה כמי שהוא אוכל קליות גרגיר אחר גרגיר אעפ"כ כיון שגמר והשלים הזית הוי אכילה וחייב: **וחכ"א.** זה הוא שיעור אכילה שחייב **עד שישהא** מתחילת אכילת הזית ועד סופו **בכדי אכילת פרס: גמ' ר' מאיר לחומרא קאמר.** דאע"ג דשוהה יותר מכדי אכילת פרס כיון דמשיכה אכילתו דאינו מפסיק בינתים ואפי' כולי יומא משיך בה הויא אכילה וחייב היינו לחומרא ואמרי לה רבנן כו': **או דילמא לקולא קאמר.** כאילו אוכלן קליות זה אחר זה דלא יפסיק בהן ובעי נמי בכדי אכילת פרס **אבל איפסיק ביני ביני אע"ג דמתחלה ועד סוף בכדי אכילת פרס** כיון דאיפסיק ביני ביני פטור:

מסורת הש"ס

א) [לעיל ד: שבת עא.], ב) [לקמן יז. שבת עא: קב. קה.], ג) שבת קה. (ולקמן טז:), ד) [ע"כ ל"א], ה) [דף טו:],

שינויי נוסחאות

א] בטומאה אלא טבלתי. (ש"מ): **ב]** דיבוריה קמייתא בטומאת מגע אמר רב נחמן אמר רב הלכה. (ש"מ): **ג]** לא אמר ר' יהודה אלא. (ש"מ): **ד]** העלמות מחלקין והכא. (ש"מ): **ה]** העלמות מחלקין כו' [מתיבת אכל עד תיבת כו' נמחק]. (ש"מ): **ו]** תמחויין מחלקין מהו. (ש"מ): **ז]** איכא דארי אסיפא משני. (ש"מ): **ח]** מחלקין דמהו. (ש"מ): **ט]** משום דאכלו כעין שני מינין דאכלו בב'. (ש"מ): **י]** נ"ל. האוכלן כך איתא במשנה שבמשניות. (גליון, וכ"ה בש"מ): **יא]** תיבת חייב נמחק. (ש"מ): **יב]** יותר נראה דל"ל רבי אלעזר. (גליון, וכ"ה בש"מ): **יג]** אם הפסיק בה או אם נתן לתוכו מים. (ש"מ): **יד]** כיון דמשכה. (ש"מ): **טו]** קאמר והכי קתני. (ש"מ): **טז]** אבל אפסיק ביני. (ש"מ): **יז]** שישהא מתחילה ועד סוף בכדי אכילת פרס. (ש"מ): **יח]** בטומאה ישנה נמי איכא. (ש"מ): **יט]** קרבן אמרינן הכי. (ש"מ): **כ]** דאיכא טומאה. (ש"מ): **כא]** קדשים כדפי' לפי' קמא. (ש"מ): **כב]** עצמו ס"א אבל אם נגע בטהרות של אחרים אין להם להאמינו. (ש"מ): **כג]** כו' דיש לו מיגו ולא משוי נפשיה רשיעא אמרינן דמה לו לשקר אבל. (ש"מ): **כד]** בעודי בנזרי, הוא סוף הדיבור. (ש"מ): **כה]** וחייב בקרבן [תיבת אתה נמחק]. (ש"מ): **כו]** תיבות שני חלאי זיתים ממין אחד חייב נמחק. (ש"מ): **כז]** יהושע דלחומרא [תיבות קמ"ל נמחק]. (ש"מ): **כח]** בה ברביעית יין. (ש"מ): **כט]** ולאחר שעה [תיבת אותה נמחק]. (ש"מ): **ל]** ועד סוף כדי אכילת קליות אחת ואחת בסמוך [תיבת פרס נמחק]. (ש"מ): **לא]** קרבן ודכותיה בעדים כשאין [והשאר נמחק]. (ש"מ): **לב]** לא קתני. (ש"מ): **לג]** בשיעור פרס ממקפה שהוא חייב. (ש"מ):

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאי בעי אמר. נ"ב ועיין מסכת שבועות ריש ד' ל"ז: (ב) רש"י ד"ה אמר רבינא וכו' קדשים כו' הס"ד ואח"כ מ"ה לא אמרן לא אמר: (ג) ד"ה בין לחומרא וכו' ולא פליג רבי יהושע לקולא דלחומרא קאמר הס"ד: (ד) תום' ד"ה (בע"א) ומודים כו' מכחישין אותו דאם אמר וכו' לא מחייב קרבן ובעדים כשאין פיו מכחישן נמי חייב כצ"ל ותיבת מטותיה נמחק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אם הפסיק כו'. עיין יומא דף מח ע"א תוד"ה מדפסל:

שיטה מקובצת

לא נתכוונתי לעדות. הלשון תמוה דרוב עדיות לא בעו כוונה דאין צריך לומר אתם עדי אלא בעדי הודאה אבל בכל שאר עדיות אם ראו הדבר אף בלא כוונת עדות יכולין להעיד, וא"כ אמאי פטור כיון שראוי להעיד וצ"ע. הרא"ש ז"ל: דילמא ר"ל לא היו זכורים בשעה שהשביעם א) . גליון מהר"י: **אבל אוכלין כו' חייב.** לא קאי אאוכלין טמאין ואמשקין טמאין דהא לית בהו טומאה דאורייתא אלא אשתה רביעית יין לבד קאי ואינך משום דין דשהה בכדי אכילת פרס תנינהו הכא א"נ י"ל דחייב אכולהו קאי ומאי חייב דקתני מכות מרדות. (תוס'): **ר"מ לחומרא.** עיין בהשמטות: **או דילמא לקולא.** לפרש"י היכא דבלא הפסיק הם שוים ר"מ ורבנן לפטור ביותר מכדי אכילת פרס ויש לפרש בע"א היכא דלא הפסיק אפילו כולי יומא מחייב בין לר' מאיר בין לרבנן ובהפסיק פליגי דלר"מ פטור אם הפסיק אפילו פורתא כיון דלא אכלו בלא הפסקה כדרך אכילת קליות דדרך לאכלו בסמוך זו לזו. (תוס'): **תוס' ד"ה ומודים כו' היכא דלא מיתריץ דיבוריה.** עיין בהשמטות:

א) נראה דל"ל ואולי י"ל דר"ל דע"י שלא כוונו לעדות לא היו זכורים העדות בשעה שהשביעם. [המגיה בוילנא] אך בהוצאת אילן הנוסח: וצ"ל דר"ל לא היינו זכורים מן העדות בשעה שהשביענו. גליון מהר"י ז"ל:

א) שייך למשנה לעיל יא ע"ב.

אי אמרת בשלמא רבי מאיר לחומרא היינו דקתני עד שישהא עד א] דשהי דיליה כדי אכילת פרס אלא אי אמרת ר' מאיר לקולא וחכ"א אם שהה מיבעי ליה אלא לאו ש"מ ר' מאיר לחומרא ש"מ אמר רבנאי אמר שמואל א בחלבים ובנבילה עד שישהא מתחלה ועד סוף בכדי אכילת פרס אוכלים ב] טמאים שקצים ורמשים ומשקין אפילו כל היום כולו בכדי אכילת פרס מאי קאמר אמר רב פפא הכי קאמר אפילו כל היום כולו והוא שאכל ג] כזית בכדי אכילת פרס מיתיבי (א) ב כל האוכלין מצטרפין לפסול הגוייה בכחצי פרס מאי לאו דאכליה לחצי פרס בכדי אכילת פרס לא דאכל כזית כזית בכדי אכילת פרס מיתיבי כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגוייה ד] בכחצי פרס בכדי אכילת פרס כיצד אכל וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין יותר מכאן אין מצטרפין לא התירו ה] (א) לאכול פחות מכשיעור לירד ולטבול ירד וטבל ועלה והשלימו מצטרף התירו לה לעוברה לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה ג כל המשקין מצטרפין לפסול את הגוייה ברביעית בכדי אכילת פרס כיצד שתה וחזר ושתה ו] אם יש מתחלת שתיה ראשונה ועד סוף שתיה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין יותר מכאן אין מצטרפין ז] הותרו לה למגע טמא מת להניק בנה ובנה טהור קתני מיהת אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף ח] אכילה בכדי אכילת פרס מצטרף תיובתא דרבנאי תיובתא אמר מר לא התירו לו (א) ט] לאכול פחות מכשיעור לירד ולטבול מאי קאמר אמר רב יהודה הכי קאמר ד אכל פחות מכשיעור לא התירו לו לירד ולטבול שאם ירד וטבל ועלה והשלימו מצטרף ואתי למימר אהני לי טבילה קמייתא ואין יודע שאין טבילה אלא באחרונה קתני התירו לה לעוברה לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה מפני הסכנה אפילו טובא נמי תיכול אמר רב פפא הכי קתני י] הותרו לה לעוברה פחות מכשיעור אפילו טובא מפני הסכנה קתני התירו (ב) למגע טמא מת להניק את בנה ובנה טהור אמאי טהור כיון דיינק יא] חלב איטמי ליה מחלב וכי תימא לא איתכשר (ג) יב] נתכשר בטיפה מלוכלכת על פי הדד אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [שינק] בתקיפה אחת יג] לא הניח טיפה מלוכלכת על פי הדד אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דקחזינא לפומיה דינוקא דמלא חלב ועוד מקום חלב מעיין הוא (ד) יד] דקתני ה חלב ה האשה מטמא בין לרצון ובין שלא לרצון בהמה אינה מטמא אלא לרצון מאי לאו שלא לרצון דלא ניחא ליה וקתני מטמא אלא אמר רבא היינו טעמא דבנה טהור ו דספק ינק כשיעור וספק לא ינק ואם תמצא לומר ינק ספק ינקו באכילת פרס ספק ינקו ביותר מכדי אכילת פרס ולרבא מקום חלב מעיין הוא ולא צריך הכשר והתנן ז האשה שנטף ז חלב מדדיה ונפל לאויר תנור תנור טמא וקשיא לן במאי איתכשר ואמר רבי יוחנן בטיפה טו] מלוכלכת ע"פ הדד וכי תימא רבא לא סבר לה כר' יוחנן והתניא ד ח נמצאת אתה אומר תשעה משקין ה טז] בזוב הזיעה וליחה סרוחה יז] וריעי טהורין מכולם דמעת עינו ודם מגפתו

א"א בשלמא ר' מאיר לחומרא. דאפילו ביותר מכדי אכילת פרס מחייב היינו דקאמרי ליה רבנן לעולם אינו חייב ביותר מכדי אכילת פרס אלא עד שתהא שהיית אכילתן כשיעור פרס: **אלא אי אמרת ר' מאיר לקולא.** קאמר דאפילו בכדי אכילת פרס לא מצטרף אם הפסיק בינתיים ורבנן בעו לאחמורי מאי עד שישהא הכי מיבעי להו למימר אם שהה כדי אכילת פרס חייב ומשמע אע"ג דהפסיק: **בחלבים ובנבילה.** אכל שני חצאי זיתי חלב או נבלה: **אוכלין טמאין.** שיעורן לפסול את הגוף בחצי פרס: **ומשקין טמאין.** פוסלין את הגוף ברביעית: **אפילו כל היום כולו.** ששהה באכילת חצי פרס ובלבד שיאכל כל זית וזית שבו בכדי שהיית אכילת פרס: **לא התירו לאוכל פחות מכשיעור לירד ולטבול.** הואיל ואינו צריך לטבילה ולקמן מפרש מאי איכפת ליה: **התירו לה כו'.** מפרש לקמן: **למגע טמא מת.** לאשה שנגעה בטמא מת: **תיובתא דרבנאי.** דאמר כל זית וזית כו': **איטמי** (ה) **מחלב.** דבשלמא ממגע שנגע בה לא מיטמא בנה שהיא שנגעה בטמא מת הויא ראשונה ואין אדם וכלים יח] מטמאין אלא מאב הטומאה אלא יט] מחלב איטמי דהאוכל כחצי פרס אוכלין טמאין נפסל גופו: **וכי תימא לא איתכשר.** האי חלב ולאו טמא הוא דחלב אין בו תורת משקה דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי במסכת שבת בפרק חבית שנשברה (דף קמד:) הלכך בעי הכשר: **הא איתכשר בטיפה המלוכלכת על פי הדד.** כלומר בטפה שפי הדד מלוכלך בו דהיא ודאי מכשר' לשאר החלב היוצא דרך שם דהא (ו) לא קיימא לאכילת תינוק: **שינק בתקיפה אחת.** בכח: **לפומיה דינוקא דמלא חלב.** הלכך אי אפשר שלא תהא טיפה מלוכלכת על (ז) הדד: **ועוד.** חלב לאו תורת אוכל כ] [או משקה] אית ליה דאחד ממעייני האשה הוא כרוקה וכמימי רגליה דאמרינן לקמן ו) דמטמאין טומאה חמורה בכל שהוא כאחד מאבריה: **בין לרצון.** של תינוק בין שלא לרצון שאינו רוצה להניק וקתני מטמא ואי הוה ליה תורת אוכל אמאי מטמא שלא לרצון הא לא איתכשר הכשר מעליא דדומיא דכי יתן בעינן דניחא ליה: גליון **אמר רבא שתי תשובות בדבר כו'.** כלומר רואין אנו שפעמים אין תינוק יונק בכח ומניח טיפה מלוכלכת על פי הדד: **ועוד מקום חלב מעיין הוא.** והרי הוא כאחד מאבריה ויטמא בלא הכשר כרוקה: **שלא לרצון.** מאי היא דלא ניחא ליה לתינוק הרי לא יתכשר החלב בטיפה המלוכלכת ע"פ הדד דשלא לרצון התינוק יצאת דדומיא דכי יתן בעינן וקתני מיטמא אף על גב דלא הוכשר אלמא מעיין הוא ואמאי בנה טהור: **אלא אמר רבא כו'.** אלא כא] מקום חלב לאו מקום מעיין הוא וצריך הכשר אבל לא ניחא (ח) ליה טהור דהא לא איתכשר ומהשתא יכול לתרוצי לה בשלא לרצון. ע"כ הגליון: **כשיעור.** רביעית ואם אוכל הוא חצי פרס ספק לא ינק כשיעור וטהור דהאי חלב אע"ג דמעיין הוא לא מטמא בכל שהוא דהא היא גופה לא מטמיא במגע דראשונה היא הלכך אין לחלבה אלא טומאת שאר משקין: **האשה שנטף חלבה כו'.** כשהיא נדה. ואי מעיין הוא הא מיטמא בכל שהוא כאחד מאבריה והכשר למה ליה: **וכי תימא כו' והתניא.** בהדיא דלאו מעיין הוא: **ליחה סרוחה.** קייטור"א בלע"ז:

התירו לעוברה לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה. ואם תאמר אפילו בלא סכנה נמי כדאמרינן (טהרות פ"ג מ"ג) והשלישי כב] יאכל בנזיד הדמע וכן פרק קמא דחולין (דף ג:) ז) קאמר טמא בחולין מאי למימרא ואף על גב שחולין טמאין כג] וי"ל הכא איירי לענין לאכול תרומה אחר כך אבל בלא לאכול תרומה אפילו כשיעור נמי ח) ואם תאמר מאי פריך מפני הסכנה אפילו טובא נמי ויש לומר דזימנין שאין לה כי אם תרומה: **כיון** דינק לה מחלב איטמי ליה מחלב כו'. הא איתכשרת בטיפה מלוכלכת על פי הדד שאותה טיפה אין סופה שיינקנה התינוק והוא משקה ואם תאמר והא אמר פרק כל שעה (פסחים דף לג:) מכי סחט לה כד] בטל שיעוריה ופירש הר"י לענין הכשר דפחות מכשיעור לא מקבל הכשר והכא בפה התינוק אין חלב כביצה ויש לומר דמדרבנן לא בעי כביצה והתם היינו דאורייתא: **בנה** אמאי טהור. כיון דינק מחלב איטמי ליה מחלב ונפסל גופו מטומאת גוייה:

אמר רבא שתי תשובות בדבר כו' ועוד מקום חלב מעיין הוא. וכיון שמעיין הוא ומטמא כרוקה כה] אין הדד שמשום שמיוחד לתינוק ליהוי אוכל וניטל שם משקה מיניה דאתי למימר דאינו מעיין ואינו מטמא בזבה כרוקה ואם כן למה צריך הכשר והשתא טעי רבא וסבר דכיון שהוא כו] מעוגל ויוצא כרוק חשיב מעיין אף על גב דאינו חוזר ונבלע כז] ומנלן לרבא דמעיין הוא כח] דתנא חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון א"כ משקה הוא מן התורה ומעיין הוי כזבה דאי לאו מעיין הוא לא הוה מטמא כ"א לרצון כמו חלב הבהמה ואע"ג דחמור מחלב הבהמה לענין דם מגפתה כדאיתא בסיפא דההיא משנה מ"מ אי לאו מעיין הוא לא הוה מטמא שלא לרצון שיטת הר"י אבל רש"י פירש מקום חלב מעיין הוא ולאו תורת אוכל אית ליה דאחד ממעייני אשה הוא כרוקה ומימי רגליה דאמר לקמן דמטמאין טומאה חמורה בכל שהוא כמו א' מאבריה וקשה שהרי הכא איירי בטמא מת ואין לו מעיינות ותו מאי קאמר כאחד מאבריה והלא נדה עצמה אינה מטמאה לאבריה ותו דרוקה ומימי רגליה צריכי קרא ולא אתו מהאי סברא לכן נראה כמו שפירשתי :

תוספות והוא שאכל כזית בכדי אכילת פרס. פי' שאכל כל זית וזית שבחצי פרס בכדי אכילת פרס אע"פ ששהה בין זית וזית ולא אמרי' חצי פרס דפסול גוייה הוי כזית חלב ונבילה להצטרך לאכול כל החצי פרס בתוך אכילת פרס: **מפני** הסכנה. ואפי' לריש לקיש דחצי שיעור מותר מן התורה מדרבנן מיהו אסור ובמקום הסכנה התירו: **ועוד** מקום חלב מעיין הוא. מכאן למשקין שיש תורת מעיין עליהם מכשירין אפי' שלא לרצון ואפי' באין מאדם טהור דהא בחלב אשה טהורה איירי מתני' דומיא דחלב בהמה דבטמאה מאי איריא שיש עליו תורת מעיין כל משקין טמאין מכשירין כדתנן בטהרות וטעמא מתוך שמטמא שלא לרצון מכשירין נמי שלא לרצון מיהו נראה דוקא טמאין הבאין מגוף אבל משקין שנטמאו בשרץ דינן כמשקין טהורין:

מסורת הש"ס

א) עירובין כט. מעילה יז: [מקוואות פ"י מ"ז], ב) מכשירין פ"ו מ"ח שבת קמג:, ג) כלים פ"ח מי"א שבת קמד:, ד) (מכשירין פ"ו מ"ז), ה) [נדה נה:], ו) [ע"ב], ז) [וע"ע בתוס' ד"ה טמא וכו'], ח) [וע"ע תוס' חולין לד: ד"ה והשלישי נאכל],

שינויי נוסחאות

א] עד דשהייה דיליה בכדי אכילת. (ש"מ): ב] אוכלין טמאין ומשקין טמאים אפילו. (ש"מ): ג] כזית. ס"א כזית כזית שבו בכדי. (ש"מ): ד] הגוייה בכדי אכילת פרס ה"נ מאי בכדי אכילת פרס כזית כזית ולאו כוליה חצי פרס ת"ש כל האוכלים מצטרפין לפסול את הגוייה בכחצי פרס כו'. (ש"מ): ה] לא התירו לו לאוכל. (ש"מ): ו] וחזר ושתה וחזר ושתה. (ש"מ): ז] התירו לה. (ש"מ וגליון): ח] אכילה אחרונה בכדי אכילת פרס מצטרף יתר מכאן אין מצטרף תיובתא דרבנאי אמר שמואל תיובתא. (ש"מ): ט] לו לאוכל פחות. (ש"מ): י] קתני התירו לה לעוברה לאכול פחות. (ש"מ): יא] דיינק חלבה איטמי. (ש"מ): יב] איתכשר הא אתכשר בטיפה המלוכלכת. (ש"מ): יג] שלא הניח טיפה המלוכלכת. (ש"מ): יד] הוא דתנן חלב אשה מטמא בין לרצון בין שלא לרצון שלא לרצון מאי היא דלא ניחא ליה כו' [והשאר נמחק]. (ש"מ): טו] בטיפה המלוכלכת ע"פ הדד. (ש"מ): טז] תשעה משקין בזב הזיעה. (ש"מ): יז] סרוחה והריעי טהורין מכלום דמעת. (ש"מ): יח] מְטַמְּאִין אלא. (ש"מ) יט] מאכילת חלב איטמי [אות מ' נמחק]. (ש"מ): כ] ולא תורת משקה אית ליה. (ש"מ): כא] אלא ש"מ מקום. (ש"מ): כב] והשלישי נאכל בנזיד. (ש"מ): כג] טמאין הן דאין מוזהר אטומאה אלא כהנים או נזיר במת או ישראלים ברגל וי"ל. (ש"מ): כד] בטל ליה שיעוריה. (ש"מ): כה] אין סברא שמשום. (ש"מ): כו] שהוא מתעגל ויוצא. (ש"מ): כז] ונבלע א"נ היה טועה רבא לומר דחלב נמי חוזר ונבלע ומנא ליה לרבא. (ש"מ): כח] דמעיין הוא דתנן חלב. (דפו"ר):

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא התירו לו לאוכל פחות: (ב) שם התירו לה למגע טמא: (ג) שם וכי תימא לא איתכשר איתכשר בטיפה המלוכלכת וכו' שלא הניח: (ד) שם מעיין הוא דהא תנן חלב אשה וכו' שלא לרצון חלב בהמה: (ה) רש"י ד"ה איטמי ליה מחלב וכו' איטמי ליה דהאוכל כחצי: (ו) ד"ה הא איתכשר וכו' דהא האי טפה לא קיימא: (ז) ד"ה לפומיה וכו' על פי הדד: (ח) ד"ה אלא אמר וכו' לא ניחא ליה טהור. נ"ב נ"ל דל"ל אלא טהור וק"ל:

לעזי רש"י

קייטור"א [קייטור"א]. מוגלה, נוזל מוגלתי.

שיטה מקובצת

התירו לה. עי' תוס' חולין דף ל"ד ע"ב (ד"ה והשלישי): **הכי קתני התירו לה לעוברה לאכול פחות מכשיעור.** [כצ"ל ונ"ב] גליון. אומר ר"י דאיירי גם כי אכלה בשר קדשים דאל"כ פשיטא דאין מוזהרים לפסול גוייה רק ברגל ונזיר וכהן במת: **דספק ינק כשיעור ספק לא ינק.** נ"ב אע"ג דבעירובין איכא מ"ד דאפי' בספק ספיקא מטמאה התם היינו טעמא דודאי נטמא וליכא ספיקא רק מן הטבילה, אבל הכא דתחלת הטומאה הוי ספק ספיקא כ"ע מודו. (גליון מהר"י ז"ל): **דלא ניחא ליה וקתני מטמא.** עיין בהשמטות: **תנור טמא.** יש מפרשים דר"ל פת שבתנור, ולא נהירא דלאויר משמע שלא נגע ואי אין התנור טמא גם הפת אינו טמא. (ע"כ מהר"י ז"ל): **וכי תימא רבא לא סבר לה כו'.** כלומר דאין אנו צריכים לומר דמתכשר בטיפה המלוכלכת דלעולם מקום החלב מעיין הוא וכ"ש דניחא טפי דמטמא לתנור והתניא כו' אלמא ש"מ דלאו מעיין הוא: **[תוס' ד"ה בנה אמאי טהור].** וכ"ת לא אתכשר אע"ג דחלב משקה הוא מ"מ יש לו דין משקה הבא לאוכל הואיל שהוא מיוחד לתינוק ולכך צריך הכשר והא אתכשר בטיפה המלוכלכת ומשני בתקיפה אחת כלומר שינקה בכח ולא נשאר שום טיפה מלוכלכת. (תוס') [ד"ה אמר רבא] הוא. גליון ונראה דפריך (הכא) [הכי] מקום חלב מעיין הוא בזב וזבה שיש להם מעיינות דס"ל דחלב הוי מתעגל ויוצא כמו רוק וכיון דהוי מעיין ליכא לשנויי כדמשני רב נחמן שינק בתקיפה והוי אוכל דודאי כיון דהוי מעיין לא יעשה שוב אוכל והק"ל בנה אמאי טהור. (ע"כ גליון מהר' ז"ל):

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"ד מהלכו' מאכלות אסורות הל' ח:

יט ב ג מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הל' ג ופ"ח מהל' אבות הטומאה הלכה יא:

כ ד מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הל' יא:

כא ה מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הל' ד:

כב ו מיי' פ"ח מהל' שאר אבות הטומאה הלכה יב:

כג ז ח מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הל' ה:

מוסף רש"י

לפסול הגוייה בכחצי פרס. אם אכל אוכלין טמאין, אע"ג שאין אוכל מטמא אדם במגע, אי אכיל מינייהו חצי פרס, דהיינו שני ביצים, נפסל מלאכול בתרומה, כדתנן (עירובין סב.) וחצי חציה לפסול את הגוייה, חציה היינו פרס, לשון פרוסה, וחצי חציה היינו חצי פרס (עירובין כט.). **חלב האשה מטמא.** מכשיר, **בין לרצון ובין שלא לרצון.** בין שיצא ממנה לרצון, בין שיצא שלא לרצון, שהחלב קרוי משקה, שנאמר (שופטים ד) ותפתח את נאד החלב ותשקהו (שבת קמג:). **בהמה.** חלב הבהמה, **אינה מטמא אלא לרצון.** אלא אם כן יצא לרצון, ואי לא לא חשיב משקה ואם נגע בו שרץ אינו מקבל טומאה (שם). **בטיפה מלוכלכת על פי הדד.** טיפה ראשונה מלוכלכת בה פי הדד בדעת ונוחה ליחלב והיא הוי משקה כסתם חלב דלא לאוכל בעי לה (שם קמד:). **מגפתו.** מכתו (נדה נה:).

רבינו גרשום

אי אמרת בשלמא ר' מאיר לחומרא. קאמר דאפילו כל היום תימשך אכילתו חייב היינו דקא מהדרי ליה רבנן עד שישהא כדי אכילת פרס ותו לא: **אלא אי אמרת.** דלקולא קאמר כיון דאיפסיק ביני ביני פטור אע"ג דלא שהה יותר מאכילת פרס א"כ **וחכמים אומרים אם שהה מיבעי** ליה למיתנא דהיינו משמע אם שהה כדי אכילת פרס אע"ג דאיפסיק חייב: **אלא** מדקתני וחכמים אומרים עד שישהא **שמע מינה** דלחומרא אמר ר' מאיר **שמע מינה: בחלבין ובנבילה.** דשיעור כל אחד בכזית **עד שישהא** באכילתו כדי אכילת פרס ולא יותר: אבל אכל **אוכלין טמאין** שנגעו בשרץ או בזב דשיעור אכילתן לפסול גוייתו מתרומה הוי חצי פרס ושתה **משקין טמאין** דשיעור שתייתן לפסול ברביעית **אפי' כל היום כולו בכדי אכילת פרס: מאי קאמר.** קאמר אפילו כל היום כולו והדר אמר בכדי אכילת פרס ותו לא: **הכי קאמר אפילו כל היום כולו.** משך באותו חצי פרס של אוכלין טמאין הוו אכילה: **והוא שאכל כל כזית.** שיש באותו חצי פרס **בכדי אכילת פרס** ולא ישהה בו יותר: **מאי לאו דאכליה לחצי פרס.** כוליה **בכדי אכילת פרס** ותיובתיה דרב פפא דמתרץ לרבנאי: **לא דאכל כל זית וזית שיש בו בכדי אכילת פרס: לא התירו לו לאוכל פחות מכשיעור** כו' והתירו לה **לעוברה** כו' והתירו **למגע טמא מת** כו' כל הני מפרש לקמן: **אמר מר לא התירו לאוכל** כו'. **מאי קאמר הכי קאמר אכל פחות מכשיעור** חצי שיעור של טומאה **לא התירו לו לירד ולטבול** כשאכל אותו חצי שיעור מפני **שאם ירד וטבל ועלה** ואחר כך אכל חצי שיעור **והשלימו** לחצי שיעור ראשון **מצטרפין** אע"פ שטבל וחייב לטבול עכשיו ואם היו מתירין לו לטבול מיד כשאכל חצי שיעור ראשון כיון שטבל ועלה ושוב השלימו **אתי למימר אהניא לי טבילה קמייתא** שטבלתי בינתים דלא מצטרפי ואינו חייב עכשיו לטבול **והוא אינו יודע** שכיון שכשעלה השלימו לא עלתה לו טבילה ומצטרפי **ואין טבילה אלא באחרונה** דההיא טבילה אחרונה שאחר האיסור הויא עיקר: **התירו לעוברה** שהריחה ביוה"כ **לאכול** פחות פחות **מכשיעור** מככותבת: **מפני הסכנה** שלא תפיל: **אפי' טובא נמי.** יותר מכשיעור תיכול עד שתשוב נפשה: **אמר רב פפא הכי קתני.** פחות פחות מכשיעור תאכל בכל פעם **ואפילו טובא** דמצוה לשנות שלא תאכל שיעור שלם ביחד: קתני **התירו למגע טמא מת.** לאשה שנגעה בטמא מת דהויא ולד ראשון להניק את בנה ובנה טהור דאינו מטמא לא קודש ולא תרומה בנגיעה מאי טעמא היא לא מטמיא ליה לבנה בנגיעה דאיהי הויא ולד טומאה ואין ולד הטומאה מטמא אדם ולא חלב שלה אינו מטמא אותו דאע"ג דמשקה הוא כיון דהיינו מאכל של תינוק אמרינן משקה הבא לאוכל כאוכל דמי כדאמרינן חולב אדם בי"ט לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה דקדרה עושין בה אוכל ואמרינן משקה הבא לאוכל אוכל הוא וכאוכלא דאיפרת דמי אבל לא לתוך הקערה דקערה היינו כעין כוס ופעמים משימין בה משקין הלכך אין חולב בה דהוי נולד: וקא בעי בנה **אמאי טהור** כיון דינק **חלב איטמי ליה מחלב** דהיינו אוכלין טמאין: **וכי תימא לא איתכשר.** האי חלב דכולו בא לאוכל ואין אוכל מטמא אדם אלא על יד הכשר: **נתכשר בטיפה מלוכלכת על פי הדד** [illegible] שנתכשר שאר החלב שהוא אוכל מחמת אותה טיפה מלוכלכת [illegible] **שתי תשובות בדבר חדא דקא חזינן לפומיה דינוקא** [illegible] **ועוד מקום חלב מעיין הוא** [illegible] **וליחה סרוחה.** [illegible]